

Málo materských škôl, veľa prekážok na ceste k nim

Na Slovensku dlhodobo rezonuje otázka nedostatku kapacít v materských školách. Počet detí, ktoré absolvujú predprimárne vzdelávanie, je v porovnaní s krajinami Európskej únie veľmi nízky. Nedostatok kapacít je pritom len jedným z faktorov, ktoré mieru pripravenosti detí na školskú dochádzku ovplyvňujú. Ako je nastavený systém prijímania detí? Majú všetky deti rovnaké šance dostať sa do materskej školy? Pomohlo by zavedenie povinného predškolského vzdelávania? Na tieto a mnohé ďalšie otázky si posvietili odborníci z iniciatívy To dá rozum, ktorá aktuálne pripravuje hĺbkovú analýzu slovenského školstva a návrh riešení na zlepšenie.

Napriek silnej tradícii predškolského vzdelávania a kvalitne prepracovanému obsahu predprimárneho vzdelávania na Slovensku, počet detí navštevujúcich materské školy vo veku od 3 do 5 rokov je veľmi nízky. Európska komisia vyzvala členské štáty, aby do roku 2020 dosiahli 95 % účasť detí od 4 rokov na predškolskom vzdelávaní. Tomuto cieľu sa zatiaľ vzdalujeme. Informovala o tom správa Európskej komisie, podľa ktorej navštevovalo na Slovensku materské školy len 78,4 % detí vo veku od 4 rokov po začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky. Zaradili sme sa tak na predposledné miesto v rámci celej Európskej únie, pričom priemer bol 94,8 %. „Rozdiely v počte detí navštevujúcich materské školy sa zásadne líšia aj naprieč regiónmi Slovenska a aj v rámci jednotlivých okresov. Najnižší počet detí je možno sledovať v Košickom kraji (60 %), v Prešovskom kraji (67 %) a aj v Banskobystrickom kraji (75 %),“ uvádza Katarína Vančíková, analytička pre oblasť priestupnosti vzdelávania z projektu To dá rozum.

Príčiny nízkeho počtu detí v predškolskom vzdelávaní sú viaceré. Veľkú rolu však zohrávajú nedostatočné kapacity miest v materských školách. Počet nevybavených žiadostí o prijatie z roka na rok stúpa. Medzi rokmi 2006 až 2017 tento počet stúpol takmer dvanásťnásobne,

a to z počtu 1 074 až na 12 328. Napriek tomu, že počet zamietnutých prihlášok nie je totožný s počtom neprijatých detí, tento trend jasne ukazuje, že do materských škôl sa nedostane veľká skupina detí tých rodičov, ktorí prejavili záujem. „Podľa hrubého odhadu s priemerným počtom 20 detí v triede nám na Slovensku chýba 1 063 tried, čo znamená, že viac ako 13 % populácie detí, ktorým zákon umožňuje navštevovať materskú školu, sa pri súčasných kapacitách nedokáže umiestniť,“ opisuje súčasnú situáciu Katarína Vančíková.

Vplyvom nedostatku miest v materských školách sú mnohé obce a mestá nútené časť detí uprednostniť a časť zamietnuť. Prednostne prijímajú deti, ktoré dovŕšili päť rokov a deti, ktoré majú odložený začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky. Riaditeľ materskej školy môže zároveň určiť ďalšie podmienky, ktoré by mal prerokovať v rade školy. „Na základe našich zistení z kvalitatívneho výskumu, ktorý sme realizovali v roku 2017, materské školy skutočne využívajú možnosť stanovovať si dodatočné podmienky prednostného prijímania. Okrem bežnej požiadavky, aby malo dieťa osvojené základné hygienické návyky a ovládalo samoobslužné úkony, sú pri prijímaní uprednostňované deti, ktoré majú v škôlke starších súrodencov, majú trvalý pobyt v obci alebo v mestskej časti a

majú zamestnaných rodičov. Podmienenie prijatia trvalým pobytom alebo zamestnanosťou rodičov je pritom v rozpore s platným metodickým usmernením,“ konštatuje Miroslava Hapalová, analytička projektu To dá rozum pre oblasť individualizovanej podpory. Nedostatok kapacít spolu s nejednoznačne vymedzenými kritériami na prijímanie detí spôsobujú, že určité skupiny detí ostávajú za bránami materských škôl. Navyše celý proces pôsobí netransparentne a neobjektívne.

Žiaľ, malé šance na umiestnenie do materskej školy majú deti so zdravotným a sociálnym znevýhodnením. Legislatíva umožňuje odmietnuť prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením, pokiaľ materská škola nemá vytvorené vhodné personálne, priestorové, materiálne a ďalšie podmienky. Dôsledkom toho máme na Slovensku až 40 % detí so zdravotným znevýhodnením, ktoré nenavštevujú materskú školu a rodičia musia riešiť starostlivosť sami. Najväčším problémom je fakt, že štát sa na zabezpečení podmienok ich vzdelávania v materských školách nijakým spôsobom nepodieľa. Ďalšou ohrozenou skupinou sú deti so sociálnym znevýhodnením, kde prevažnú časť tvoria deti z chudobných rómskych rodín. Podľa zistení Agentúry Európskej únie pre základné práva z roku 2016, len 34 % rómskych detí na Slovensku navštevuje materské školy.

Tlačová správa

20. apríl 2018, Bratislava

Hodnota predškolského vzdelávania je podľa doterajších výskumov veľká. Predškolské vzdelávanie má význam pre rozvoj každého jednotlivca, ale aj spoločnosť. Návratnosť nákladov na včasnú intervenciu je najvyššia v porovnaní s návratnosťou nákladov na programy zamerané na všetky staršie deti a študentov. Krajiny Európskej únie sa preto snažia zabezpečiť čo najväčšiu účasť detí v predškolskom vzdelávaní. V súčasnosti sú v Európe uplatňované najmä dva typy prístupov. Garancia miesta v materskej škole pre každé dieťa, ktorého rodičia o to požiadajú, zavedenie povinnej predškolskej výchovy od istého veku,

prípadne kombinácia oboch prístupov s vekovým rozlíšením nároku a povinnosti. Na Slovensku sa hovorí najmä o zavedení povinného predškolského vzdelávania pre deti od 5 rokov. Prijatie takéhoto zákona by však v súčasnej situácii znamenalo, že pri aktuálnych kapacitách by za bránami materských škôl zostalo až 23 % 3 – 4 ročných detí. Aby sa predišlo takejto situácii, ako vhodnejšie sa javí v prvom kroku zaviesť možnosť nárokovať si na miesto v materskej škole. Takto zavedený právny nárok spolu s umožnením väčšej flexibility rôznych foriem predškolského vzdelávania by zabezpečil, že samosprávy budú motivované riešiť nedosta-

tok kapacít a štát by na ich vybudovanie a prevádzku musel adekvátne prispievať.

Zástupcovia projektu začali aktuálne zverejňovať online dotazníky určené pre študentov vysokých škôl na Slovensku a v zahraničí, doktorandov, učiteľov a vedcov vysokých škôl na Slovensku, ako aj učiteľov a vedcov v zahraničí. Cieľom je získať informácie od čo najväčšieho počtu uvedených respondentov o stave vysokých škôl na Slovensku. Bližšie informácie a dotazníky sú dostupné na www.todarozum.sk.

Kontakt pre médiá:

Milan Kisztner
NEUROPEA
kisztner@neuropea.com
+421 917 764 896

Projekt TO DÁ ROZUM realizuje MESA10 – centrum pre ekonomické a sociálne analýzy, nezávislá, mimovládna a nezisková organizácia. Cieľom projektu je po prvýkrát v histórii Slovenskej republiky navrhnuť ucelenú zmenu vzdelávania na Slovensku – od predškolského vzdelávania, cez základné, stredné až po vysoké školy a vysokoškolskú vedu. Návrhy na zmeny budú postavené výlučne na dátach o problémoch súčasného školstva na Slovensku a ich hĺbkovej analýze, na ktorú budú nadväzovať odporúčania na ich odstránenie. Odporúčania budú zároveň postavené na príkladoch dobrej praxe zo Slovenska, ako aj zo zahraničia. Vysokú odbornosť projektu zabezpečí aj spolupráca analytikov projektu s významnými domácimi a zahraničnými expertami na vzdelávanie, mimovládny organizáciami a výskumnými pracovníkmi zaoberajúcimi sa zmenami v školstve.

Projekt má nestraničný charakter. Všetky zistenia, analýzy a návrhy zmien, ku ktorému projekt dospeje, budú priebežne zverejňované a verejne dostupné.